СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LV. Ч. 93. ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК, середа, 23-го квітня 1947. No. 93. JERSEY CITY and NEW YORK, Wednesday, April 23, 1947. VOL. LV.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧ. ДЕРЖ. АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗАКОРДОНОМ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE U. S. of AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

ПРЕЗИДЕНТ ЗЯСОВУЄ ЕКОНОМІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ЯК „ГОСТРЕ"

У нашій країні запанувало тепер „гостре" економічне положення, а американська система приватного підприємства, звільнена від контролі над цінами, є виставлена на пробу перед цілим світом. Знову світ має до вибору між тоталітаризмом і демократією — так зясував президент Труман теперішній економічний стан у своїй промові перед 2,000 редакторами і власниками газет, що зібралися в понеділок 21 квітня у Ню Йорку на річні збори пресової агенції Асошіейтед Прес і уладили обід в готелі Валдорф Асторія. Президент прохав зібраних вияснити належно цю справу у їхніх газетах, коли вони повернуться домів. У промові візвав президент до загальної знижки цін, щоб недопустити до „економічного хмаролому", який загрожує нації. Він заявив, що знижка цін не лише перешкодить новій депресії, але водночас призведе до продукції, яка перевищить продукцію з воєнних часів. На адресу робітничих юній президент висловив раду, щоб вони стрималися з жаданням підвишки платень і так причинилися до збільшення промислової продукції; фармерів візвав, щоб вони довели свою продукцію до найвищого вершка. Лише такими спільними змаганнями уряду, промисловців, робітників та фармерів можна буде запобігти катастрофальній депресії—на думку президента.

Президент перебув у Ню Йорку лише три години й негайно повернувся до Білого дому. Газетні критики промови висловлюють думку, що й промові Трумана криється головна програма Демократичної Партії на наступний рік.

ФИЛАДЕЛФІЯ МІСЦЕМ РЕСПУБЛИКАНСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ.

Республиканський Краєвий Коміте зійшовся на наради в Канзас Сити і вже першого дня, у понеділок 21 квітня, рішив, що Республиканська Конвенція для назначення кандидата на президента відбудеться у Филаделфії, починаючи від 20 червня 1948 р. Тому, що група, яка підтримує сен. Тефта на кандидата, пропонувала місто Шікаґо для переведення конвенції, дехто приходить до висновку, що вигляди Тефта на кандидата зменшилися, а зате зросли шанси нюйорського губернатора Дюїя і сен. Ванденберґа. На ділі рішила оферта міста Филаделфії, звідки прислано чек на $200,000 для партії і обіцянка призбирати $50,000 на забаву для делегатів. Шікаґо прислало лише $135,000.

СУД ПРИЗНАЄ ЗА ПРАВНЕ ВИКИНЕННЯ КОМУНІСТІВ З ЮНІЇ.

Найвищий Суд Південної Округи Стейту Ню Йорк видав рішення в справі відклику чотирьох членів Міжнародньої Юнії Робітників Жіночого Одягу, усунених на 3—5 літ з членства юнії в 1944 р. за зневагу предсідника юнії Дейвида Дубінского. Суддя Ернест Е. Гаммер видав рішення на 40 сторінок і в ньому подав причини, чому юнія мала право осудити й завісити в правах членів, які ведуть комуністичну пропаганду. Суддя покликався на писання світових комуністичних провідників, Леніна, Сталіна й Фостера, які закликають комуністів уживати ошуства, викрутів і підступів, коли треба прислужитися Комуністичній Партії. Суддя каже, що суспендовані члени послуговувалися такими засобами у своїх летючках, виданих для кинення неслави на предсідника юнії. У летючках згадані члени осмішували американський патріотизм предсідника й інших членів і доказували, що він є ворогом Советської Росії. Суддя теж виказав, що юнійний суд, що відбувся над чотирма членами, був зовсім правильний і обвинувачені мали всяку нагоду перевести свою оборону. Рішення Найвищого Суду є важне під теперішню пору, коли почалася чистка юній з комуністичних елементів.

50-ЛІТТЯ ЖИДІВСЬКОГО „ФОРВЕРТСА".

Соціялістично-ліберальний щоденник, друкований жидівською мовою у Ню Йорку, обходить пятьдесятьліття свого існування. Різні ювилейні імпрези будуть відбуватися три місяці, а найважнішим буде масове жидівське віче у Медисон Сквер Ґарден 25 травня. Почесним гостем буде головний редактор Абрагам Каган, якому вже 87 літ. Перше видання „Форвертсу" появилося 22 квітня 1897 р. Тепер газета має 10 поверховий будинок при Сіворд Парк і Канал Стріт і видається водночас у Ню Йорку, й Шікаґу, а має свої бюра в Филаделфії, Бостоні, Дітройті й Лос Анджелесі.

ПІДВИШКА 15 ЦЕНТІВ В АВТОМОБІЛЕВІЙ ЮНІЇ.

Юнайтед Отомобил Воркерс у Дітройті приняла підвишку по 15 центів на годину для своїх членів, які працюють у підприємствах Дженерал Моторс. Після викінчення деяких подробиць, плян буде підданий під загальне голосування членів.

Маршал домагається ухвалення допомоги для сходу як „необхідної"

На передодні голосування в вашингтонськім сенаті над виасигнуванням $400,000,000 на допомогу Греції й Туреччині для спинення комунізму, секретар стейту Маршал прислав зазив до конгресу прийняти цю програму як „необхідну" і то прийняти її негайно. Зазив наспів на руки сен. Ванденберґа. У ньому сказано, що Маршал погоджується вповні зо становищем діючого секретаря стейту Діна Ачесона. Телеграма Маршала причинилася багато до повного зясування становища деяких сенаторів, які досі вагалися, чи голосувати за чи проти програми. Голосування призначено на годину 4. попол. вівторок, 22. квітня. Серед підготови до голосування сен. Клод Пепер, демократ з Флориди, заявив, що він буде голосувати проти програми президента Трумана, хоч він в засаді все підтримує його пляни. Найгостріше проти прийняття пляну заговорив сен. Джансон з Колорадо, який назвав доктрину Трумана „діявольською", і зясував її як „політику агресивної, однобічної імперіялістичної акції в користь реакційних урядів по цілому світі". Важну промову за прийняття програми виголосив сен. Гомер Форґусон з Мишиґен, який щойно вернувся з подорожі для студій положення на Близькому Сході. Він сказав, що незалежність малих держав мусить бути гарантована, а їх границі забезпечені перед агресією. „Це можна зробити лише через Обеднані Держави, все одно, чи до цеї організації буде належати Росія, чи ні... Коли ми цього не зробимо, то це буде показчиком для комуністичного елементу в Греції, щоб рушити вперед".

ВСЕСВІТНИЙ ЗІЗД ПРОТЕСТАНТСЬКИХ ЦЕРКОВ.

До місцевости Бок Гилс, у стейті Пенсилвенії, зїхалися представники протестантських церков з 35 країн Европи,Азії, і Північної Америки, включаючи й представників Злучених Держав. Тимчасовий Комітет, що скликує цю Світову Раду Церков твердить, що це більше репрезентативний світовий зїзд ніж Обеднані Держави. Зїзд є продовженням першого зїзду, що відбувся в Женеві в 1938 р., а Світова Рада вважається тимчасовою аж до рішального зїзду, призначеного на 22. серпня 1948 р. На теперішній зїзд прибуло ще 35 делегатів від „Протестантських східніх Православних Церков" із 13 країн. Участь беруть теж представники Старо-католицької Церкви, а разом буде заступлених 104 деномінацій і церковних тіл.

Вина Югославії і Болгарії в заворушеннях в Греції

ЗВІДОМЛЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ ДЕЛЕГАЦІЇ В БАЛКАНСЬКІЙ ПРОВІРОЧНІЙ КОМІСІЇ О.Д.

Женева, 21. квітня. Американська делегація в Балканській Провірочній Комісії предложила сьогодні десятьом іншим делегаціям згаданої комісії проект сумаричного звідомлення з пороблених доходжень в справі комуністичних заворушень на кордонах Греції. В цьому звідомленні стверджується, що Югославія і Болгарія встрявали у внутрішні справи Греції з метою дістати від Греції Македонію для Югославії і північну Тракію для Болгарії. Це ствердженя було б головним вислідом праці згаданої Комісії і вважається, що запропоноване американською делегацією кінцеве звідомлення буде прийняте більшістю 9 голосів проти двох, іменно советського і польського. Дебати над звідомленням відбудуться публично вже в найблищому часі і крім американського звідомлення про Македонію будеться дебатувати теж над советським звідомленням про внутрішне положення Греції. В американському звідомленні, на підставі зізнань багатьох свідків стверджується, що головним інструментом югославсько-болгарських намагань відірвати від Греції Македонію і Тракію є т. зв. Національний Фронт Визволення, що має свою головну кватиру в Югославії та що керує комуністичними заворушеннями в Греції.

ДЕ ГАСПЕРІ: АМЕРИКАНСЬКА УЧАСТЬ В ЕВРОПЕЙСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ ГАРАНТУЄ МИР.

Рим, 21. квітня. Італійський премієр Альчіде де Ґаспері виголосив сьогодні промову на тему міжнароднього положення, заявляючи, що продовжування і збільшення американської участи в европейських та середземноморських справах буде „гарантією проти нової війни". Відповідаючи на критику „доктрини Трумана" де Ґаспері висловив думку, що американська допомога потребуючим країнам матиме корисний вплив на розвиток демократії в Европі. Він вважає, що постава Америки є сьогодні ключем не тільки для розвязки міжнародніх справ, але теж внутрішніх труднощів в поодиноких країнах.

АМЕРИКА И АНГЛІЯ ВІДКИНУЛИ ЗАПРОПОНОВАНОГО СОВЄТАМИ ГУБЕРНАТОРА ТРІЄСТУ.

Лейк Соксес, Н. Й., 21. квітня. Злучені Держави і Велика Британія відкинули сьогодні запропоновану Соєвятами кандидатуру шведського адвоката і дипломата Г. Брантінґа на пост першого губернатора вільної території Трієсту. До думки Англії і Америки в цій справі долучилися теж Франція і Китай. За причину цего відкинення неофіціяльно подається комуністичне насталення Брантінґа.

ЄГИПЕТ ДОМАГАЄТЬСЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ПАЛЕСТИНИ.

Лейк Соксес, 21. квітня. Представник Єгипту звернувся сьогодні офіціяльно до генерального секретаріяту О.Д. з пропозицією, щоби на найблищій надзвичайній сесії Загального Зібрання О.Д. в цій справі була обмірковвана відразу справа незалежности Палестини та закінчення 25-літнього британського мандату. Злучені Держави і Велика Британія, як відомо, є проти того, щоби цю справу розглядати вже на надзвичайній сесії.

ДО АНГЛІЇ ПРИЇХАЛИ ПЕРШІ РОБІТНИКИ-СКИТАЛЬНИКИ.

Лондон, 21. квітня. Сьогодні приїхав тут перший транспорт робітників, набраних зпоміж скитальників в британській зоні Німеччини. Усіх приїхало 245 чоловіків та 88 жінок, переважно балтійців та українців. До Англії вони приїхали добровільно на підставі окремих робітничих договорів, важних, докищо, на один рік. Опісля вони будуть продовжені, або анульовані, відповідно до бажань і поведінки робітників. Скитальники працюватимуть в гірництві та індустрії. Докищо вони житимуть в таборах, а тим, що залишили свої сімї в Німеччині, міністер праці пообіцяв, що з часом теж їхні родини зможуть до них долучитися.

ПРИЇХАЛО БІЛЯ 100 УКРАЇНСЬКИХ СКИТАЛЬНИКІВ.

Ню Йорк, 20. квіня. З останнім транспортом переселенців, що причалив до порту в Ню Йорку 18-го квітня на пароплаві „Ирні Пайл", мали приїхати біля 100 нових українських імігрантів зі скитальщини в Німеччині.

БОЛЬШЕВИЦЬКА "ІСТОРІЯ" ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

Москва, 21. квітня. — В Советах почали накручувати фільму з боротьби за Сталінград, на підставі сценарія, написаного Ніколаєм Верта. Уривки з цего сценарія поміщено в останньому виданні журналу „Огоньок". В цій большевицькій „історії" тодішний британський премієр Винстон Чорчил представлений як дефетист, що наспілку з американським амбсадором Гарріманом намагається „досягнути своєї цілі чужими руками". Після того, як Чорчил і Гарриман обміркували та представли важливість „другого фронту" союзників в Італії, Сталін — згідно зі сценарієм — мав сказати до Молотова: „Тепер все ясно. Кампанія в Африці, в Італії. Вони тільки бажають, щоб перші дістались на Балкан. Вони хочуть тільки височити з нас нашу кров, щоб опісля могти диктувати нам..." А дальше: „Вони хотіли б досягнути свої цілі руками інших народів. Але це їм не пощастить. Словяни будуть з нами..." і т.д.

КОНФЕРЕНЦІЯ У МОСКВІ

ТАЄМНІ НАРАДИ В СПРАВІ АВСТРІЇ; НЕПОРОЗУМІННЯ ЩОДО ТРІЄСТУ.

Москва, 21. квітня. — Міністри закордонних справ чотирьох великодержав відбули сьогодні двогодинну таємну сесію, розглядаючи три важливіші справи в проєкті мирового договору з Австрією. Тему й перебіг нарад задержано в строгій таємниці, але вважається за можливе, що або західні союзники пропонували більший компроміс Советському Союзові, або навпаки, Советський Союз пропонував відповідний компроміс в австрійській справі західним союзникам. В тій самій справі назначено два засідання на черговий день, отже виходило б, що на сьогоднішній сесії не досягнено порозуміння. На ранішній сесії совєтський міністер Молотов обвинувачував Америку, що її можлива пропозиція фінансової допомоги Трієстові могла б перемінитися в „зовнішню інтервенцію у внутрішніх справах вільної території." Свій закид Молотов зробив підчас дебат над звідомленням фінансової Комісії для Трієсту та після англо- американського твердження, що буджетовий недобір Трієсту в першому кварталі фіскального року виноситиме біля 5,000,000 долярів.

НОВИЙ ДАНСЬКИЙ КОРОЛЬ ПЕРЕБРАВ ВЛАДУ.

Копенгаґа, 21. квітня.—Вісімнадцять годин після смерти короля Христіяна Х. данський премієр Кнуд Крістензен проголосив нині офіціяльно вступлення на трон короля Фридерика IX. Новий король склав відповідну присягу в парляменті.

ДОГОВІР ТРЬОХ ВЕЛИКОДЕРЖАВ В СПРАВІ НІМЕЦЬКОГО ВУГІЛЛЯ.

Москва, 21. квітня. — Сьогодні тут підписано договір між Злученими Державами, Великою Британією та Францією, на підставі якого Франція одержить більшу кількість німецького вугілля з Рурщини і Сарщини після того, як там збільшиться продукцію. В Парижі заявляють, що цей договір ще не розвязує французьких потреб вугілля.

ЄЛИСАВЕТА ПРИСВЯЧУЄ СВОЄ ЖИТТЯ БРИТАНІЇ.

Кейптавн, Південна Африка, 21. квітня. — В 21-шу річницю своїх уродин британська престолонаслідниця прінцеса Єлисавета виступила по радіо з посланням до Британської імперії, заявляючи, що для добра цеї імперії вона присвятить своє життя та взиваючи своїх ревесників, щоби перебирали тягар праці з плечей своїх батьків.

ЧЕРГОВИЙ ВИСТУП ЕРЕНБУРҐА ПРОТИ АМЕРИКИ.

Москва, 21. квітня. — Відомий вже зі своїх виступів проти Америки советський публіцист Ілля Еренбурґ, надрукував чергову протиамериканську статтю в журналі „Культура і Життя". Цим разом Еренбурґ накидується на Америку за пропоновану допомогу Греції і Туреччині.

БІЛЬШЕ ЗАЛІЗА, АЛЕ МЕНШЕ ХЛІБА В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЗОНІ.

Берлін, 21. квітня. — Згідно з політикою збільшення промислової продукції в американській зоні Німеччини, вже збільшено майже до нормального стану постачання вугілля та сирівців до фабрик, як теж поступово нормалізується працю. Рівночасно з цим ще дальше зменшено харчові приділи, що під деяким оглядом досягнули найнищого рівня від часу окупації.

ВИСЛІД ВИБОРІВ У БРИТАНСЬКІЙ ЗОНІ НІМЕЧЧИНИ.

Діссельдорф, Німеччина, 21, квітня. Перше обчислення голосів у вчерашніх виборах до краєвого парламенту (Ляндтаґу) в британській зоні Німеччини виказує перевагу соціялістів і правих партій. На всіх 8,500,000 голосів соціял-демократична партія здобула 3,137,127 голосів, християнські демократи 2,747,715 голосів, а комуністи з 891,026 голосами є на третьому місці.

ДОПОМОГА УНРРА ДЛЯ АВСТРІЇ.

Відень, 21. квітня. — Після закінчення постачань допомоги УНРРА для Австрії на кожну особу в цій країні припадатиме харчової допомоги від цеї організації на 19,50 долярів, заявив тут сьогодні генеральний директор УНРРА ген. Л. В. Рукс. Загальної допомоги Австрія дістане на 137,300,000 долярів, з того 90% в харчових продуктах.

САМОГУБСТВО ЗАСУДЖЕНИХ НА СМЕРТЬ ТЕРОРИСТІВ.

Єрусалим, 22. квітня. — Сьогодні в ночі двох засуджених на смерть жидівських терористів розірвали себе в тюрмі бомбою в навечеря виконання вироку. Попереднього дня їх відвідало в тюрмі кілька осіб і вважається, що при цій нагоді доставлено засудженим бомбу. Ведеться доходження, а британські власті роблять дальші заходи осторожности перед терористами.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодинокe число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і Закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75
Число в понеділка (з англійською Частиною):		Monday's issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

НЕ ВЕЗЕ З НАРАДАМИ І НЕ ПОВЕЗЕ.

Не можна надіятись добра з таких міжнародних нарад, де по відбутих 30 засіданнях ніхто з тих, що радять, не знає, як стоять справи. Усі тільки здогадуються. Отже вгадують поодинокі делегати конференції заграничних Міністрів Чотирьох Потуг, вгадують дипломати, вгадують кореспонденти, що зїхались до Москви з цілого світу, вгадує і преса. Всі вгадують, що то вийде з такої конференції, до якої так довго роблено підготовання та від якої залежить дальша судьба не тільки Німеччини, над якою спорять, але й Европи, а в дальшу чергу теж і цілого світу.

Досі так бувало, що коли не можна було ніяк договоритись з різними совєтськими делегатами, тоді йшли до — Сталіна. Кажуть, що це помагало. Бодай так думали досі американські дипломати. Сталін, як кажуть, виявляв себе в таких випадках податливим і так доходили до компромісу в цій чи другій справі. Мабуть цеї самої методи пробувала вжити американська делеґація в Москві й тим разом, коли стало наглядним, що з переговорів нічо не вийде, навіть якби конференція тривала кілька місяців, або й років.

На цьому тлі прийшло теж і до конференції секретара стейту Джорджа Маршала з ґенераліссимусом Йосифом Сталіном. Цікава ця конференція ще й з цього боку, що справжній ґенерал і військовий начальник прибув на конференцію як цивільна людина, а не військовий Сталін сидів у військовім уніформі. Та не про це тут іде, а про те, над чим вони застановлялись.

Досі нічо не знати, який є властивий вислід з побачення Маршала зі Сталіном, бо нічо не опубліковано. Тому і тут вгадують, заповідаючи, що доперва нові наради будуть успішні, бо можна припускати, що при самому кінці нарад оголоситься щось таке, що матиме на ціли „виправдати" конференцію і тим вторувати дорогу наступній. Значить, що в найліпшому разі можна надіятись нових конференцій, нових надій і нового їх розбиття наслідком совєтського опору.

Чому це так? Бо Совєти, хоч слабі й потребують спокою і помочі, а не конфліктів чи війни, рівночасно мають перед очима пляни, яким порядок і спокій у світі є на перешкоді. Ці пляни змагають до Одного Світу, але не такого, яким його хоче бачити демократичний світ. Панування над Німеччиною це для Совєтів підстава для створення такої Одної Европи, з якої вони зможуть потім піти на підбій решти світу. З цього боку треба глядіти на совєтські обструкції взагалі, а в німецькій справі зокрема. Демократії думають про один світ, а Совєти про другий. Яка ж тут може бути згода? Що тут вгадувати, як Кремлін від своєї програми не відступає? Тут або треба з цею програмою погодитись, або отверто й ясно станути проти неї.

Небезпека для робітничих вольностей

Ухвалений в четвер 17. квітня палатою репрезентантів законопроект для приборкання робітничих юній є виявом бунту конгресменів проти надужить робітничих босів в недавно-минулому. Воєнний час і період часу безпосередньо після війни зазначився розпаношенням тих босів, що зачали диктувати не лише зорганізованому робітництву, але теж накидати свою волю усьому громадянству.

Само життя показало, що диктатура в юніях не заступить природного бігу життя у змінених повоєнних відносинах. Намагане спинення продукції через безупинне викликування страйків довело до розярення серед широких кол громадянства, яке розуміло, що як не буде праці, то не буде і предметів, потрібних до щоденного життя. Тому, коли при осінних виборах минулого року Республиканська Партія вийшла з критикою робітничих босів, партія прийшла до сили в конгресі і змісця почала підготову законів для приборкання юній. Хоч юнійні провідники відгрожувалися, що прийде час розрахунку з „ворогами робітничої справи", то, не зважаючи на те, палата репрезентантів таки перевела драстичний законопроект для обмеження сили юній такою великою більшістю, що може повалити навіть вето президента, коли б так цей бил перейшов у сенаті і пішов до підпису президента. Цифрово 308 голосів було за проектований бил, а 107 проти нього. Голоси проти кинено тому, що дехто домагався зміни деяких постанов, хоч не був противником цілого закону. Що більше: партійний уклад сил при голосуванні теж багатомовний. Республиканці голосували у відношенні 10 до 1, а демократи дали свою більшість.

Споміж заборон, які містяться у новому законопроекті, приняті такі: замкнений завод, переговори у робітничих відносинах для цілого краю, юрисдикційні страйки, бойкот інших юній для допомоги страйкуючим юніям, збирання юнійних вкладок при виплаті робітничих платень. Крім заборон находяться ще постанови, що наказують якусь діяльність, і ці постанови ще більше обмежують свободу юній. Найважнішою постановою є можливість заказу страйків судовим розпорядком на якийсь час („інджокшен"). Законопроект вичисляє поіменно „несправедливі юнійні практики", які в повнім світлі вказують, про що йде справа. Згадані там такі практики: масове пікетування домів таких робітників, що не вийшли на страйк; сидячі страйки; недоторканість на підставі закону про трести; уділювання підмог з юній на політичні цілі; втримування в таємниці юнійних фондів — і багато інших практик, які трапляються рідше.

Вичислення отих „несправедливих практик" і їх заборона вказує на справжні недостачі в юнійнім житті. Це зроблено наче на оправдання, чому загалом треба вкоротити права робітничих юній. Одначе оправдуючі причини так помішані з іншими загостреннями, що навіть знавцям робітничої справи важко зрозуміти, що треба справді заборонити, а що лише управильнити законом для виключення надужить.

Інтересне, що в тому самому дні, коли палата репрезентантів приймала оцей законопроект, сенатська робітнича комісія теж над ним голосувала, одначе не прийняла деяких важливих постанов, які ухвалила палата. Між іншими сенатська комісія не прийняла заборони юрисдикційних страйків ані заборни бойкоту неінтересованим юніям для підтримання страйків інших юній. Нема теж заборони збирання юнійних вкладок при виплаті. Це лише вказує, що сенатори беруть справу лагідніше і розважніше. Заки прийде до голосування в повнім сенаті, законопроект, ухвалений палатою, перейде основну дискусію в пресі, а дискусія в самому сенаті буде вказівкою, як справді наладнати робітничі справи. Треба надіятися, що переможе здорова думка.

Із досішних голосів преси і радіокоментаторів пізнати, що прилюдна опінія станула проти драстичних постанов законопроекту. Багато голосів звертають увагу, що новий бил не так бє робітничих босів, як одним махом касує здобутки робітництва кількох десятиліть; що надужиття юнійних „босів" не є вічні; що деякі заборони не дадуться виконати і т. п. З таких настроїв громадянства пізнати, що воно не є сліпе і вміє розрізнити між справжніми недостачами і надужиттями робітничих юній і між звичайними недостачами серед робітництва. Це є знак, що американське громадянство вміє зріло осудити надужиття, а постояти за справедливу справу.

Замітне в цьому те, що всі погрози зобітничих провідників не вплинули на зміну переконання конгресменів і вони голосували так, як вважали за відповідне. Вислід голосування вказує, що робітничі справи треба наладнати незалежно від агітації робітничих провідників. Ці провідники нераз так засліплені своїми особистими амбіціями, що часто не добачують, де кінчиться їх особистий інтерес, а де починається інтерес юнійного робітника. Тому само робітництво повинно найти спосіб висловити свою думку. Робітництво виступає незалежно як громадянство при виборах. Коли останні вибори були лише хвилевим відрухом, то тепер прийшов час рівноваги умів і голос громадянства повинен стати рішальним чинником при вирішуванні робітничого питання. Нема сумніву, що конгрес піде за голосом прилюдної опінії і збереже робітничі права і привилеї, здобуті довголітньою боротьбою.

Микола Чубатий.

Українська національна культура та американські українці.

I.

Добре сталося з кількох причин, що „Свобода" помістила доволі докладне звідомлення з останніх загальних зборів Українського Злученого Допомогового Комітету. Поперше, широкі кола американських українців мали змогу довідатися про стан тої допомоги, що її несуть вони нині своїм братам за морем. Проти крилатих фраз стали сухі факти, що скорше можуть завстиджувати нас, ніж давати нам сміливість твердити, що поміж словами та ділами американських українців панує згода.

Подруге громадянство дістало нагоду поінформуватися, чи дотеперішній спосіб ведення допомоги був правильний та пляновий. Пізнати це можна по результатах тої допомоги, а саме, яку допомогу українським виселенцям дав Комітет, як зорганізував правну та матеріяльну допомогу в Німеччині, Австрії та Італії, себто в головних осередках українського скупчення, як наладнав переселення українських скитальців за море, і т. д. З докладного звідомлення громадянство дістало змогу відповісти собі на ці запитання, тому не є ціллю оцеї статті впливати на вироблення такого чи відмінного погляду. По плодам судити треба про саму працю.

Докладне звідомлення дало для майбутнього дослідника наших часів теж і достатком матеріялу, щоби пізнати духовість старих та нових еміґрантів з України, що зударилися безкомпромісово при спосібности обговорювання допомоги творцям української культури. Автор тих стрічок, як голова Комітету Допомоги Скитальцям Діячам Української Культури, першого дня зборів мав на цю тему реферат, на жаль перешкоджений недугою сам не міг бути свідком тої цікавої дискусії другого дня нарад про ту справу, яку одна із резолюцій зборів визнала за **життєважну для українського народу.**

Сталося це може добре, що делегати громадянства мали спосібність висказати свої погляди на справу української культури, яка на ділі тільки посередньо та дуже слабо звязана з допомоговою акцією, що її веде Злучений Комітет.

Справа ратування української культури це справа куди ширша від справи допомоги поодиноким особам — творцям та діячам на полі української культури. Ратування української культури в часі загального лихоліття української нації це справа життєважна для українського народу, а індивідуальна допомога культурним діячам це одна ділянка тої допомоги, що властиво тільки посередньо допомагає самій справі в такій мірі як старання про здоровля одного чи другого доброго робітника для фабрики ще не є рівнозначне зі заложенням та веденням самої фабрики.

На жаль, деякі старші еміґранти не виказали такого широкого зрозуміння для справи української культури та їх погляди на цю справу напевно не стануть документом, що всі американські українці розуміли в наші критичні часи положення, в якім найшлася українська культура з моментом окупації московськими большевиками всіх українських земель.

Зведення деким справи ратування української культури до питання чисто жолудкової проблеми одного чи другого культурного діяча та обовязкове зіпхнення його до ролі чорного фізичного робітника, це тільки доказ, що автори таких поглядів не розуміють про що йде річ.

Українські діячі культури не мають ілюзій.

Серед багатьох українських інтеліґентів австрійського виховання панувало колись переконання, що ідеалом його життя є добитися якоїсь бюрової роботи, коли не справжнього урядника, то бодай якогось писарчука чи возьного. Такі самі погляди, мабуть, були і на Україні під окупацією царату. Але ці старі еміґранти забувають, що поміж підавстрійським чи підцарським життям українців та нинішним днем проминуло вже біля тридцять років твердого життя, твердшого для українського інтелектуала, ніж для українського чорного робітника.

Бути писарчуком чи панським попихачем вже давно перестало бути ідеалом освіченого українця; він знав, що його життя буде твердою боротьбою за існування. Це саме розуміли теж творці української культури останніх десяток літ, бо знали, що вони не є дітьми щасливої державної нації, яка своїм культурним робітникам достарчить усе, щоб забезпечити їм спокійну працю і культурну творчість. Того не сподівався український науковець, ані український письменник, ні мистець. Він знав, що засоби до життя треба здобувати собі важкою працею, навіть фізичною, а до свого заняття культурника підходив зі свого роду ідеалізмом, що творить для нації непроминаючі вартости.

Українських культурних робітників в Совєтській Україні постійно і безпощадно переслідувано і вони привикли, хто з них зацілів, бути як то кажуть „на возі та під возом". Культурні діячі Західної України творили свої праці нераз в голоді та холоді. Треба було зайти до бібліотеки Н. Т. Шевченка у Львові та побачити тих людей. Це не були американські журналісти покрою Пеґлера чи Дороті Томпсон з власними секретарями та зі всім, чого душа бажає. Треба було зайти до малярської школи покійного Олекси Новаківського у Львові та поспитати, кілько його учнів їло щодня обід та й навіть чи він сам був все ситий і одягнений як слід.

Треба було знати серед яких марних матеріяльних обставин жили українські вчені, письменники та мистці на еміґрації в західній Европі, в Чехії, Німеччині та Франції. А проте, вони творили цінні вартости для української науки, літератури та мистецтва. Відомі були між ними одиниці, що щадили на видання власного наукового твору коштом свого їдження та приличного одіння. Ректор теперішного Вільного Українського Університету в Мінхені став „притчею во язиціь" за свій науковий ідеалізм. Письменниця Наталена Королева, до речі дитина багатого аристократичного роду, сама пише в однім із своїх листів, що живучи на еміґрації в Чехії, один день іде на виноградник заробляти, а другий день пише свої літературні твори. Таких прикладів можна б навести десятки. Тому саме діячі української культури на еміґрації потраплять дати собі в життю раду, а в конечности самі зароблять собі на власний прожиток, хочби і фізичною працею.

Комітет Допомоги Скитальцям Діячам Української Культури, в переписці з тими, що бажають переселитися за море, постійно підкреслює, що в Америці немає готових установ з готовими посадами, тому нові іміґранти мусять шукати собі прожитку хто в американських установах, якщо його професія до того підходить, а хто таки працею, що небагато матиме спільного з його науковою чи письменницькою кваліфікацією. Слід ствердити, що на загал ніхто з них не робить собі ілюзій легкого життя на кошт українсько-американського громадянства, але свідомий, що треба буде братися за всяку працю.

Це справа фізичного прожитку тих людей за морем. Але існує ще друга, куди важніша справа від індивідуального прожитку тих людей, а саме справа ратування української культури та створення для неї резервату в Америці. Чи є в інтересі української нації заганяти тих талановитих творців української культури до миття вікон, чи посуди по ресторанах, або заставляти їх братися за другу фізичну працю? Чи не було б національним злочином збоку доволі заможних американців українців позволити, щоб одна така чи друга людина йшла на цю роботу, замісць віддатися праці свого талану на користь та на славу українського народу? Цей обовязок супроти народу своїх батьків мусять сповнити американські українці в міру своїх сил, щоб не стягнути на себе клейма таких, що не мають зрозуміння справи, яка є істотною для життя нації. Є підстави вірити, що подавляюча більшість американських українців ту справу розуміє, доказом чого може послужити й резолюція останнього зібрання Злученого Комітету, що поставила справу допомоги діячам української культури на одному з перших місць у своїй праці.

(Докінчення буде).

Ол. Луговий. Права застережені.

Дажбожі Внуки

I.

НА ЧУЖИНІ МІЖ СВОЇМИ

15)

Розміркувала Ірина й погодилася зо своєю „незавидною" долею. Під поучування матері покірно пішла за прилавок до Ростислава. Обом у вухах звеніли мамині слова:

— Ти, доню, слухайся тепер тата й мами... Годі тобі впертим кореням брикати!... Прийде час, то й ми з татом тебе послухаємо!...

Від тих багатозначучих слів Ірина підросла зразу. Певно, мати не сподівалася, що „послухати" дочки доведеться заскоро і без доньчиних вимог її слухати.

Молодята торгували любенько. Базікали поспиравшися на прилавок, бо й покупців Бог мав. — От, зайшов який бурлака ва тютюном, чи сиґаретами. Батьки, вечеряючи, рішали їх будучність. Пані Ставрович розповіла про випадкову зустріч з Ростиславом у вагоні, про сум дочки, ну, й про княжича з Ірининого сну. Повідомила, що мати хлопця освічена інтеліґентна жінка, зісталася у Винипегу, тато вбитий в українсько-московській війні... Їх кізка, виходить, вже не дитинка, підійшла її пора вибрати собі дружину, бач, куди загнула!... Поглянула і втопилася в хлопцеві, нічого про нього не знаючи, навіть імени... Це ж Провидіння призначило їх обох одне одному... Інакше годі пояснити... Припадково в подорожі зустрінутий хлопець аж зза морів — їде якраз до них!... Щасливі подружені з першої любови. Хлопець наче королевич, гарний, аж тягне до себе, незіпсута, соромлива дитина, освічений, знає мови... Іринці всім під пару... До того свій, з одного роду... Не зникне їх назвище!... Це справді доніна доля до неї приїхала! Не неволитимуть же вони свою одиноку дитину, не ждатимуть на якогось розпустного багатія, чи грошороба - професіонала, що їх дочки сліду не варті... Хлопчина бідний, правда, еміґрант... Та бо в них майна за очи на пятеро дітей висталo б на безбідне життя, не на двох... Діти також не спатимуть... Може хлопець ще схоче далі вчитися... А ні, також не біда. Люди й без наукових титулів живуть щасливо...

Аргументувала пані Ставрович переконливо. Розповіла все, що їй встигла нашептати у вухо доня, може дещо й додавши. Говорила, що вона у цій хвилі готова назвати Ростислава своїм сином, любою дитиною. Закинула розмову вже й на внуків, які то вони будуть чарівні, від таких батька й матері, як Ростилсав з Іриною... ан Ставрович не витримав, засміявся. До того слухав мочки жінчиних вмовлювань, поважно.

Весело усміхнений жартував, — мовляв, — яка доня, така й мама!... Мама не менше дочки у хлопчину з першого погляду залюбилися. Хлопець справді гарний, розумний, освічений, ну і свій. Кращого любчика своїй доні він і у сні не бажає... Поведення молодят аж надто виявляє, що в них обох на серці човпеться... Вони напевно готові одружитися кожної хвилі. Але... Нема на світі ніякої справи без того сакраментального „але"...

— Але ж не можна, — казав пан Ставрович, — ось так, з першого дня пускати таких зеленьких дурників пустопаш. Вони такого накоять, що... Знаєш сама, Марусю, до чого між ними може дійти. Чи ти хотіла б, щоб вони допустилися негарних вчинків? Не на те ми Ірину виховали наче тепличну квітку, мучили вечорами роботою, щоб не могла стикатися з вулицею, вганяти вечорами хто зна де із ним. Вона дівчинка розумненька, до злого нічого не допустилася б, шанує свою і нашу гідність, все ж так було і для неї і для нас спокійніше. Не на те й Ростиславова мама так його виховала, що в девятнадцять літ, проїхавши світами, стикаючись з різними людьми, зістався чистою невинною дитиною. Тепер їх серця вперше пробудилися, бажають незбагненого, всім своїм єством тягнуться одно до одного, наче метелик на огонь. Знайшло кожне до пари друге серце, щастя, що відповідне всім, гарне, чуле.

Для них не існують тепер ніякі закони, ніякі звичаї поза їх почуттями. Зарвуться задалеко, пообпалюють крильця і в їх любов закрадеться щось таке, ну, наче несгинне у рану. Непомітно, здається, а мулить, дошкулює... Не дасть їм повноти щастя, на яке вони заслуговують. Діти хай люблятьcя

(Продовження на стор. 4-тій).

В. Левинський.

Історія України

В ПОЛІТИЧНИХ ПІСНЯХ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

7)

Погляньмо тепер, як народні пісні XVIII. ст. оповідають про дальшу історію України під Москвою.

В пісні № II. 2-го розділу зостались важкий спомин про тяжкі роботи на лінії.

У Глухові, у городі во всі
дзвони дзвонять,
Да вже наших козаченьків
на лінію водять.

Такий початок нашої пісні. А кінчиться вона:

Їхав козак на лінію, да й
вельми обдувся,
Іде козак із лінії, як лихо
зогнувся.

Пісня вимагає пояснення.

В часи „зради" Мазепи цар обіцяв не примушувати українських козаків до іншої служби, крім „обиклої козацької". Розправившись із Мазепою, цар і не думав додержувати своєї обіцянки. Він став примушувати українців до грабарської роботи по далеких сторонах. Між іншим таку роботу виносили українці на так званих лініях, цебто окопах по тодішній південній границі московського царства від Царицина на Волзі до устя ріки Орелі в Дніпро.

Перш усього роботи почалися на далекім од України східнім кінці цеї лінії.

Ось спомини наших літописців і актів про ці роботи на лінії за царя Петра:

„Въ 1716 году для пресѣченія въ Росію татаръ отъ Кубанской и Черкесской стороны набѣговъ, послано было съ генеральнымъ хорунжимъ Иваномъ Сулимою къ Царицину малое число войска для дѣланія Царицынской линіи и канала по Камышенкѣ рѣкѣ, отъ Волги до Иловли рѣки, для сьединенія съ Дономъ, чему былъ мастеръ Перри" (Ригельманъ, Лѣтоп. Повѣствованіе о М. Россіи, III., 113). Про образ цього окупу (в шир 4 сяжні, в глиб 2, з чотирма городками) диви у Якова Маркевича, Дневныя Записки. М. 1859, 84.

В 1718 р. впять ходили наші козаки в Терк і Царицин робити далі ту лінію (Краткое лѣтоизобразительное знаменитыхъ и памяти достойныхъ дѣйствъ и случаевъ описаніе, — у Н. Бѣлозерскаго, Южнорусскія лѣтописи. К. 1856. І. 91).

В 1722 р. гетьман Скоропадський писав, що з України лішло „подъ Ладогу до Царицина двадцять тысячей козаковъ а домы ихъ оть кормленія не свободны суть". (Чтенія въ Моск. Общ. 1859, І. отд. II., 314).

Ще більше українців посилано на роботи на західнім кінці цеї лінії, від Донця до Дніпра, на 400 верств, вже за царици Анни в 1731-1733 рр. Ось як розказує про це літописець, що зложив „Краткое Описаніе Малороссіи":

„Въ року 1731 на веснѣ, за возвращеніемъ гетманскихъ козаковъ зъ Москвы въ Глуховъ, выправленые на низъ подъ Берестовую, съ командиромъ Антономъ Танскимъ, полковникомъ кіевскимъ, козаковъ 20,000 а мужиковъ свободныхъ и державскихъ 10,000 ходили робити линѣи отъ границѣ таторской за лѣнѣю земль Малороссѣйской; да тамъ же и городи или крѣпости новіе на имя тезоименитыхъ ея величества государыни императрицы Анны, такожъ сестрицъ ея величества, государынь царевенъ Екатерины и Параскевіи, и иные подѣланы...

„1732. Для роблення начатой линѣвъ року 1732 послано козаковъ 20,000 и мужиковъ 10,000 съ командиромъ Галаганомъ, полковникомъ прилуцкимъ, надъ Орелью.

„Въ 1733 году на лѣнѣйную роботу ходилъ полковникъ лубенскій Петро Данилович Апостолъ командиромъ надъ 10,000 козаковъ и посполитыхъ 10,000 только же, къ Орелѣ. (Лѣтопись Самовидца, Кіевъ 1878, ст. 315-17).

Окрім гетьманців були в роботі на лінії і слобідчани (Н. Гербель, Изюмскій Слободскій Козачій полкъ. СПБ., 1852, ст. 6).

Робітники мусіли йти на лінію з зброєю і провіянтом. Окрім того кожний мусів мати сокиру, лопату, заступ і мішок, щоб носити землю. Для кладі на кожних десять чоловіка мусіли мати по коневі з підвозкою або по парі волів з возом. А щоби нарізувати лінію, на кожних 50 робітників ще послугу з волами, плугатирями та погонцями. Для провіянту мусіли бути окремі підводи... Робота була дуже тяжка, — бо рову прокопано всього на 10,000 верств. Окрім того збудовано було 18 кріпостів, а в них колодязі та канави для води й т. п. (Головинській, Зап. 161-162; Маркевичъ, Дневн. Зап. І. 390, 395, 409. II., 59).

Ясно, що така робота на лініях і такі видатки мусіли збіднити українців, як про це говорить кінець нашої пісні й пісня друга, позначена № III.

Посіяли, поорали,
Да нікому жати.
Пішли наші козаченьки
Лінії копати.

Пісня № IV. (і численні варянти її) співає про канальну роботу (1721-1729, 1743-1744).

Вже при № II. сказано, що в 1716 р. українці робили, між іншим, канаву від Волги по Дон, але ще більше працювали вони на канаві Ладожській і коло Сулака.

Про роботу козаків на Ладожській канаві читаємо в літописі „Краткое Описаніе Малороссіи":

„Въ 1721 году, по указу, посланы были не однимъ трактомъ Полуботокъ, полковникъ черніговскій, въ командирахъ, да Маркевичъ, полковникъ лубенскій, да Иванъ Сулима, хорунжій генеральный, съ 12,000 войска козацкого до Ладоги на роботу канала для обхода суднами озера Ладожскаго каналами къ Петербургу, де не доходя, Сулима умеръ, котораго тѣло до Переяслава въ Сулимовку отвезено...

„Туда жъ (1722 р.) на канальную роботу къ Ладозѣ другой разъ ходилъ полковникъ полтавскій Иванъ Чернякъ съ козаками (по Ригельману, 12,000) самъ черезъ Москву трактомъ а прочее войска другимъ трактами. (Лѣтоп. Самовидца, 306-307).

Про цю грабарську службу козаків згадував Орлик січовикам в листі, писаному в 1734 р.: „Наконецъ Москва, хотячи Войско Запорожское городовое не только обезсилити, але и выгубити, вынайшла была на тое способъ, — копати въ далекой своей сторонѣ каналъ фундованье въ Персии фортецъ, на якіе місця такъ одлеглие по кількадесять тысячей козаковъ указами своими спроваживши, однихъ тяжкими и незвичайными работами поморовали, другихъ голодомъ поморили, а иншихъ борошномъ гнилымъ струхлымъ, зъ ящурками и зъ ванномъ помѣшанимъ потруги... Сподѣюся, не можетъ никто изъ самихъ неприятелей лжи въ томъ давати, поневажъ все тое, цѣлому свѣту есть вѣдомо, й многіе суть межъ вашмостями, добрими молодцами, отъ мучительства московскаго избѣгши, котріи сами, самовидцами будучи, могуте те, що теперь пишу, посвѣдчити й правду мнѣ признати". (Кіевская Старина, 1882, Апрѣль, ст. 113).

Правду цих слів Орлика потверджують акти того часу, як українські так і чужі.

2-ий варянт пісні № IV. показує, що він зложився в часі закавказьких походів в 1722-29 рр. в тій війні, яку почав Петро І., „вступая въ стези Александра Великого", щоб забрати від Персії береги Каспійського моря й відкрити росіянам дорогу в Індію.

Про цю війну записано в „Краткому Описанию Малороссіи" так:

„Того жъ (1722) року его имп. величество весною зъ Москвы пошелъ къ Астраханѣ, а одтуди за море къ Терку на татаръ горнихъ каракалпацихъ и прочихъ, где при Сулакѣ — рѣчкѣ крѣпость Святого Креста заложить, которую потомъ устроено. Оттуда не ходилъ къ Дербенѣ персидскаго владѣнія, покоряя, вездѣ владѣльцовъ тамошнихъ, куда по украизу и малороссійскаго войска 10,000 съ командиромъ Даниломъ Павловичомъ Апостоломъ, полковникомъ миргородскимъ да съ полковникомъ прилуцкимъ Игнатомъ Галаганомъ и киевскимъ Антономъ Танскимъ ходили".

В наступних роках 1723-1726 ці походи українських козаків поновлювалися. Про лихо й злидні наших козаків у цих походах докладно розказується в записках Якова Маркевича. Вони були дуже важкі, для людей і скотини, яка часто не мала в степах і горах ні води, ні попасу. На грабарській роботі, коло кріпости Св. Креста було мабуть найтяжче. Тут наші козаки мусіли робити греблю і копати канави, щоб повернути ріку Сулак до кріпости.

(Кінець буде).

ЩО ПИШУТЬ?

МОСКОВСЬКИЙ ЯСИР.

(Лист від українця в Англії до українського священика в Америці, писаний 28 січня 1947.)

I.

Прошу прийняти від незнаного скитальника цей скромний лист від одного з цих, котрі не зо своєї волі попрощали свої рідні пороги, рідний край — Україну. Багато літ проминуло, а з ними полялися потоки крови й сліз, змішаних із стражданням нашого поневоленого народу.

Впарі із безчисленними тисячами братів і сестер Галицької Землі пройшли мої струджені ноги через безконечний ланцюг вязничних келій „сборних етапов" в дорозі у далеку холодну північ, через непрохідні тундри й тайги, аж до Північного Ледового океану.

Зпочатку везено нас вантажними автами, опісля залізницею, а після кільканадцятиденної подорожі в замкнених товарових вагонах вивольнено нас півживих на сніг і пігнали нас прикладами крісів та знанними нагаями як дике стадо далеко, до лісистих земляної.

Кого тут не було! Щось, як на більшому зїзді у столичному місті, люди всяких професій — свідомих галичан, українців з Закарпаття, Буковини, Басарабії. Не бракло між нами наддніпрянців, а теж і „настоящих" москвичів „контриков" (контрреволюціонерів). Не довго держали нас в одному місці, швидко порозділяли на гуртки, так зв. „бригади" і пігнали десятками тисяч на важку невольничу працю — будову залізної дороги з півдня в напрямі північ аж до Ледоватого моря.

Важкий і не до описання був наш марш у глибину диких тундрів і тайг, де ще ніколи не ступила була людська нога; де з усіх сторін віяло смутком, холодом, голодом і мученичою смертю Люди виснажені безчисленними тюрмами з під правління хижаків, у котрих нема серця, у котрих відібрано Бога, у котрих не стало того найцінішого добра людини — совісти.

Падали на болотнистім шляху, по якім не міг пройти ніхто, крім людини-каторжника. Горе тому, хто пристануь на тяжким шляху, бо тоді його життя було відділене від смерти перегородою часу 5-10 мінут. Позаду йшли так зв. „стрілкі", котрі добивали людину, якій бракувало лише кусник хліба й години часу для відпочинку, щоб відзискати силу й домашнирувати до найближчого етапу. Оставити таку знеможену людину живою на шляху, коли вона була засуджена на важкі роботи, не вільно було.

Так пристанув одного дня о. Степан Книш, священик з Тернопільщини. Таяли сніги, падав лепкий сніг, важко було нам, голодним тіням у драним взутті, наповненім водою, добитися до найближчого місця постою. Часто було чути слова наганячів-конвоєрів, змішані з проклонами: „Давай скарей, вперйод!". Нагаї та приклади товкли бідних знеможених людей, які просили відпочинку. О. Книш звалився з сніжного насипу у воду. На щастя, мав доброго товариша недолі, Михайла Коваля і він з другим витягнули його з води, дрожачого з зимна. За цю сміливість дісталося помічникам кілька прикладів за це, що не оставили жертви, а витягнули його попід руки. Це ж опізнювало марш нуждарів, які рівно ж на зимну опісля помагали нам дотягнути о. Книша до місця відпочинку, ген, пізно в ніч, на медвеже леговище. Там ми його осушили і на другий день нас розділили.

Діялося це в травні 1941 р. Понад 1,200 км. в напрямі сірої півночі сунулися сотні тисяч людських тіней - кістяків, зітхаючи до Бога за милосердя й волю. І коли хто знеможений по важкій, невольничій праці, клався на кількагодинний відпочинок, благав всевишнього куска хліба, а коли безупину відчував страшний дошкульний голод — людську змору — прохав кінця мукам.

Много з тих людей не витримали, зложили свої кістки в холодну, грязну північну землю. По наших слідах будувався залізничий шлях — „желйозний строй" для антихриста, котрий спішився вивінчити залізничний поміст до багатих копалень вугілля на далекій півночі, званих „Воркута". На це треба було кілька мільйонів людей і кількасот тисяч незнаних і безіменних могил.

Чого не діяняли білі царі, цього доконав червоний цар. Сотні тисяч білих кістяків лежить в замерзлих тундрах і тайгах — це переважно наші українці-галичани, з Закарпаття, з Румунії й з Великої України. Погибло теж немало поляків, литовців, латишів і інших народів. Мчить сьогодні туди червона машина, почервоніла від крови наче люципер. Стучать вагони, наповнені вязлями, змочечим кровю. Леви від половини червня заселеніє десь-недесь тундра й дрібний лист покриє дерево, але він уже в своїй молодості, у місяці вересні, замерза й гине. Гине так, як погинули зарання гнані червоними сатрапами бідні каторжники.

Радіє Кремль, а в нім радіють не-люди, та антихристи з своєї пекольної господарки, брехні, кривди, терору. Шлеться у світ юдин гріш, здобутий кровю отих саме наших братів, про яких не знає ніхто з їхніх рідних за морем. Довідуюся, що там за морем є такі, що помагають катові розпинати свою власну матір, як колись розпинали невинного Христа. Горе тому братові, що йде слідами Каїна. Во імя чого оті заблудші брати в Америці приплескують катам саме в хвилину, коли ті катй шкуру здіймають з їхньої Рідної Матері? Чи вони осліпли? Чим вони радіють?

(Кінець буде.)

Фільмовий артист Іван Годяк буде гостем української громади міста Шикаго

Візьме участь в допомоговій акції для українських скитальників.

На запрошення Ліги Американців Українського Походження, дня 8-го квітня, відбулися Загальні Збори представників всіх організацій та парохій міста Шикаго й околиці, в справі прийняття фільмового артиста Івана Годяка, що візьме участь в акції на допомогу українським скитальникам.

Вислухавши інформацій предсідника Ліги, адвоката Романа Смука, рішено поробити всі можливі заходи для гідного прийняття артиста Івана Годяка. В тій цілі вибрано потрібні комітети, скликано вже другі чергові збори, дня 18-го квітня та полагоджено інші потрібні справи для цеї імпрези, яка відбудеться в суботу, дня 10. травня, в год. 8.15 вечером.

Дня 17-го квітня адвокат Роман Смук та пресовий комітет відбули засідання з менаджером Метро-Голдвин-Мейор Ко., як також з менаджером Опери Гавз та остаточно рішено спосіб ведення оголошень про приїзд та про успішне прийняття артиста Івана Годяка, й переведення збірки для скитальців.

Артист Іван Годяк приїздить літаком до Шикаго і тут на аеродромі привітають його представники місцевого Комітету та інші визначні представники українського і американського громадянства та дівчата в народніх строях.

В той час, по всіх містах Америки, американці українського роду повинні влаштувати відповідні імпрези з метою переведення збірки на допомогу скитальникам.

Робиться заходи, щоби виступ Івана Годяка був переданий як частина програми по цілій Америці. Для одержання такої програми потрібно деклярацій найменше від 200 громад з різних міст. Спішіть з ними та шліть на адресу: Роман Смук, 2006 Вест Шикаго Евню, Шикаго 22, Ілл.

Гості із найдальших міст Америки будуть щиро витані в часі цеї імпрези. Також можна слати листовно чи телеграфічно грошi на допомогу скитальцям на адресу: артист Іван Годяк, Опера Гавз, 20 Норт Векер Драйв, Шикаго 6, Ілл. Кожна громада, організація та поодинока особа одержить посвідчення з підписом Івана Годяка. Спішіть з пересилкою грошей, щоб завчасу артист Годяк мав можливість попідписувати всі посвідки ще перед своїм відїздом до Галивуд.

Нові Книжки

Провідник або Самоук (New Ukrainian-English Interpreter) новий українсько-англійський, для вивчення читати, писати і говорити по англійськи з вимовою без помочі учителя (брошурований 75 центів.

Безхатний (Діти Степу), Олександра Лугового, оповідання з канадійського життя $2.00
Рибалка Панас Круть, оповідання Івана Левицького $ .15
Таємний Злочин, кримінальне оповідання Якова Н. Крета $ .40
Распутін, „страшний монах, і упадок російського царату $ .35
Олюнька, оповідання з життя ходячкової шляхти, д-ра Андрія Чайковського, І. і II. том
Тисяча й Одна Ніч, Арабські оповідання, Часть І. і II.
Кровавий Шлях (Шерльок Гольмс), Конан Дойля, пер. Антін Шубет $ .60
Бурлацьким Шляхом, Романа Антоновича $ .50
Причепа, Історична повість Івана Нечуя-Левицького $2.00

"SVOBODA"
81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, 3, N. J.
З Канади треба платити тільки американською валютою.

ПОТРІБНО ОРГАНІЗАТОРІВ

З МОЛОДІ

ДЛЯ ПРАЦІ ПРИЄДНУВАННЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ ДО У. Н. СОЮЗУ!

Праця постійна й на добрих умовинах!

По ближчі інформації голоситись особисто або листовно до:

UKRAINIAN NATIONAL ASS'N
81-83 Grand Street,
JERSEY CITY 3, N. J.

НАЙКРАЩИМ І НАЙЦІННІШИМ ДАРУНКОМ

Є ВСЕ ТАКИ

КНИЖКА

ЧИ МОЖЕ БУТИ КРАЩИЙ ДАРУНОК НІЖ АНГЛІЙСЬКА КНИЖКА ПРО УКРАЇНУ?

1) A HISTORY OF UKRAINE, by Michael Hrushevsky, published by the Yale University Press $4.00
2) BOHDAN, HETMAN OF UKRAINE, by George Vernadsky, published by the Yale University Press $2.50
3) UKRAINIANS IN THE UNITED STATES, by Wasyl Halich $2.50
4) THE UKRAINE: A SUBMERGED NATION, by William Henry Chamberlin, published by the Macmillan Company, New York $1.75
5) UKRAINIAN LITERATURE, Studies of the leading authors, by Prof. Clarence A. Manning $1.50
6) SPIRIT OF UKRAINE, Ukrainian Contributions to World's Culture, by D. Snowyd $1.00
7) UKRAINIAN QUARTERLY $1.00
8) UKRAINE, AN ATLAS OF ITS HISTORY AND GEOGRAPHY, by Prof. G. W. Simpson $0.50
9. TARAS SHEVCHENKO, POET OF UKRAINE by Clarence A. Manning $2.50
10) UKRAINE—BETWEEN POLAND AND RUSSIA, by Nicholas D. Czubatyj Ph.D., Editor of "The Ukrainian Quarterly" $0.50

Замовте собі негайно всі ті книжки за $17.25, чи ті, що їх ще не маєте, а замовлення враз з належитістю шліть на таку адресу:

SVOBODA
P. O. BOX 346 JERSEY CITY 3, N. J.
Замовлення з Канади треба платити американською валютою

СКАВТИ ПОЇДУТЬ ВІЙСЬКОВИМ КОРАБЛЕМ НА ДЖЕМБОРІ.—Президент Труман передає делегації організації „Бой Скавтс оф Америка" два пера, якими підписано законопроект, яким уповажнено воєнний департамент дати американським скавтам воєнний транспортовий корабель, що повезе їхню делегацію на шесте Світове Скаутове Дембори, що відбудеться в місті Моасон, в Франції, в днях від 9. до 22. серпня.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодинове число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сіті і Закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75
Число з понеділка (з англійською Частиною):		Monday's issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

НЕ ВЕЗЕ З НАРАДАМИ І НЕ ПОВЕЗЕ.

Не можна надіятись добра з таких міжнародних нарад, де по відбутих 30 засіданнях ніхто з тих, що радять, не знає, як стоять справи. Усі тільки здогадуються. Отже вгадують поодинокі делегати конференції заграничних Міністрів Чотирьох Потуг, вгадують дипломати, вгадують кореспонденти, що зїхались до Москви з цілого світу, вгадує і преса. Всі вгадують, що то вийде з такої конференції, до якої так довго роблено підготовання та від якої залежить дальша судьба не тільки Німеччини, над якою спорять, але й Европи, а в дальшу чергу теж і цілого світу.

Досі так бувало, що коли не можна було ніяк договоритись з різними совєтськими делегатами, тоді йшли до — Сталіна. Кажуть, що це помагало. Бодай так думали досі американські дипломати. Сталін, як кажуть, виявляв себе в таких випадках податливим і так доходили до компромісу в цій чи другій справі. Мабуть цеї самої методи пробувала вжити американська делегація в Москві й тим разом, коли стало наглядним, що з переговорів нічо не вийде, навіть якби конференція тривала кілька місяців, або й років.

На цьому тлі прийшло теж і до конференції секретара стейту Джорджа Маршала з ґенераліссімусом Йосифом Сталіном. Цікава ця конференція ще й з цього боку, що справжній генерал і військовий начальник прибув на конференцію як цивільна людина, а не військовий Сталін сидів у військовім уніформі. Та не про це тут іде, а про те, над чим вони застановлялись.

Досі нічо не знати, який є властивий вислід з побачення Маршала зі Сталіном, бо нічо не опубліковано. Тому і тут вгадують, заповідаючи, що доперва нові наради будуть успішні, бо можна припускати, що при самому кінці нарад оголоситься щось таке, що матиме на ціли „виправдати" конференцію і тим вторувати дорогу наступній. Значить, що в найліпшому разі можна надіятись нових конференцій, нових надій і нового їх розбиття наслідком совєтського опору.

Чому це так? Бо Совєти, хоч слабі й потребують спокою і помочі, а не конфліктів чи війни, рівночасно мають перед очима пляни, яким порядок і спокій у світі є на перешкоді. Ці пляни змагають до Одного Світу, але не такого, яким його хоче бачити демократичний світ. Панування над Німеччиною це для Совєтів підстава для створення такої Одної Европи, з якої вони зможуть потім піти на підбій решти світу. З цього боку треба глядіти на совєтські обструкції взагалі, а в німецькій справі зокрема. Демократії думають про один світ, а Совєти про другий. Яка ж тут може бути згода? Що тут вгадувати, як Кремлін від своєї програми не відступає? Тут або треба з цею програмою погодитись, або отверто й ясно станути проти неї.

Небезпека для робітничих вольностей

Ухвалений в четвер 17. квітня палатою репрезентантів законопроєкт для приборкання робітничих юній є виявом бунту конгресменів проти надужить робітничих босів в недавно-минулому. Военний час і період часу безпосередньо після війни зазначився розпаношенням тих босів, що зачали диктувати не лише зорганізованому робітництву, але теж накидати свою волю усьому громадянству.

Само життя показало, що диктатура в юніях не заступить природного бігу життя у змінених повоєнних відносинах. Намагане спинення продукції через безупинне викликування страйків довело до розярення серед широких кол громадянства, яке розуміло, що як не буде праці, то не буде і предметів, потрібних до щоденного життя. Тому, коли при осінних виборах минулого року Республиканська Партія вийшла з критикою робітничих босів, партія прийшла до сили в конгресі і змісця почала підготову законів для приборкання юній. Хоч юнійні провідники відгрожувалися, що прийде час розрахунку з „ворогами робітничої справи", то, не зважаючи на те, палата репрезентантів таки перевела драстичний законопроект для обмеження сили юній такою великою більшістю, що може повалити навіть вето президента, коли б так цей бил перейшов у сенаті і пішов до підпису президента. Цифрово 308 голосів було за проектований бил, а 107 проти нього. Голоси проти кинено тому, що дехто домагався зміни деяких постанов, хоч не був противником цілого закону. Що більше: партійний уклад сил при голосуванні теж багатомовний. Републиканці голосували у відношенні 10 до 1, а демократи дали свою більшість.

Зпоміж заборон, які містяться у новому законопроєкті, приняті такі: замкнений завод, переговори у робітничих відносинах для цілого краю, юрисдикційні страйки, бойкот інших юній для допомоги страйкуючим юніям, збирання юнійних вкладок при виплаті робітничих платень. Крім заборон находяться ще постанови, що наказують якусь діяльність, і ці постанови ще більше обмежують свободу юній. Найважнішою постановою є можливість заказу страйків судовим розпорядком на якийсь час („інджокшен"). Законопроєкт вичисляє поіменно „несправедливі юнійні практики", які в повнім світлі вказують, про що йде справа. Згадані там такі практики: масове пікетування домів таких робітників, що не вийшли на страйк; сидячі страйки; недоторканість на підставі закону про трести; уділювання підмог з юній на політичні цілі; втримування в таємниці юнійних фондів — і багато інших практик, які трапляються рідше.

Вичислення отих „несправедливих практик" і їх заборона вказує на справжні недостачі в юнійнім житті. Це зроблено наче на оправдання, чому загалом треба вкоротити права робітничих юній. Одначе оправдуючі причини так помішані з іншими загостреннями, що навіть знавцям робітничої справи важко зрозуміти, що треба справді заборонити, а що лише управильнити законом для виключення надужить.

Інтересне, що в тому самому дні, коли палата репрезентантів приймала оцей законопроєкт, сенатська робітнича комісія теж над ним голосувала, одначе не прийняла деяких важливих постанов, які ухвалила палата. Між іншими сенатська комісія не прийняла заборони юрисдикційних страйків ані заборни бойкоту неінтересованим юніям для підтримання страйків інших юній. Нема теж заборони збирання юнійних вкладок при виплаті. Це лише вказує, що сенатори беруть справу лагідніше і розважніше. Заки прийде до голосування в повнім сенаті, законопроєкт, ухвалений палатою, перейде основну дискусію в пресі, а дискусія в самому сенаті буде вказівкою, як справді наладнати робітничі справи. Треба надіятися, що переможе здорова думка.

Із досішніх голосів преси і радіокоментаторів пізнати, що прилюдна опінія станула проти драстичних постанов законопроєкту. Багато голосів звертають увагу, що новий бил не так бє робітничих босів, як одним махом касує здобутки робітництва кількох десятиліть; що надужиття юнійних „босів" не є вічні; що деякі заборони не дадуться виконати і т. п. З таких настроїв громадянства пізнати, що воно не є сліпе і вміє розрізнити між справжніми недостачами і надужиттями робітничих юній і між звичайними недостачами серед робітництва. Це є знак, що американське громадянство вміє зріло осудити надужиття, а постояти за справедливу справу.

Замітне в цьому те, що всі погрози зобітничих провідників не вплинули на зміну переконання конгресменів і вони голосували так, як вважали за відповідне. Вислід голосування вказує, що робітничі справи треба наладнати незалежно від агітації робітничих провідників. Ці провідники нераз так засліплені своїми особистими амбіціями, що часто не добачують, де кінчиться їх особистий інтерес, а де починається інтерес юнійного робітника. Тому само робітництво повинно найти спосіб висловити свою думку. Робітництво виступає незалежно як громадянство при виборах. Коли останні вибори були лише хвилевим відрухом, то тепер прийшов час рівноваги умів і голос громадянства повинен стати рішальним чинником при вирішуванні робітничого питання. Нема сумніву, що конгрес піде за голосом прилюдної опінії і збереже робітничі права і привилеї, здобуті довголітньою боротьбою.

Микола Чубатий.

Українська національна культура та американські українці.

I.

Добре сталося з кількох причин, що „Свобода" помістила доволі докладне звідомлення з останніх загальних зборів Українського Злученого Допомогового Комітету. Поперше, широкі кола американських українців мали змогу довідатися про стан тої допомоги, що її несуть вони нині своїм братам за морем. Проти крилатих фраз стали сухі факти, що скорше можуть завстидувати нас, ніж давати нам сміливість твердити, що поміж словами та ділами американських українців панує згода.

Подруге громадянство дістало нагоду поінформуватися, чи дотеперішній спосіб ведення допомоги був правильний та пляновий. Пізнати це можна по результатах тої допомоги, а саме, яку допомогу українським виселенцям дав Комітет, як зорганізував правну та матеріяльну допомогу в Німеччині, Австрії та Італії, себто в головних осередках українського скупчення, як наладнав переселення українських скитальців за море, і т. д. З докладного звідомлення громадянство дістало змогу відповісти собі на ці запитання, тому не є ціллю оцеї статті впливати на вироблення такого чи відмінного погляду. По плодам судити треба про саму працю.

Докладне звідомлення дало для майбутнього дослідника наших часів теж і достатком матеріялу, щоби пізнати духовість старих та нових еміґрантів з України, що зударилися безкомпромісово при спосібности обговорювання допомоги творцям української культури. Автор тих стрічок, як голова Комітету Допомоги Скитальцям Діячам Української Культури, першого дня зборів мав на цю тему реферат, на жаль перешкоджений недугою сам не міг бути свідком тої цікавої дискусії другого дня нарад про ту справу, яку одна із резолюцій зборів визнала за **життеважну для українського народу.**

Сталося це може добре, що делегати громадянства мали спосібність висказати свої погляди на справу української культури, яка на ділі тільки посередньо та дуже слабо звязана з допомоговою акцією, що її веде Злучений Комітет.

Справа ратування української культури це справа куди ширша від справи допомоги поодиноким особам — творцям та діячам на полі української культури. Ратування української культури в часі загального лихоліття української нації це справа життеважна для українського народу, а індивідуальна допомога культурним діячам це одна ділянка тої допомоги, що властиво тільки посередньо допомагає самій справі в такій мірі як старання про здоровля одного чи другого доброго робітника для фабрики ще не є рівнозначне зі заложенням та веденням самої фабрики.

На жаль, деякі старші еміґранти не виказали такого широкого зрозуміння для справи української культури та їх погляди на цю справу напевно не стануть документом, що всі американські українці розуміли в наші критичні часи положення, в якім найшлася українська культура з моментом окупації московськими большевиками всіх українських земель.

Зведення деким справи ратування української культури до питання чисто жолудкової проблеми одного чи другого культурного діяча та обовязкове зіпхнення його до ролі чорного фізичного робітника, це тільки доказ, що автори таких поглядів не розуміють про що йде річ.

Українські діячі культури не мають ілюзій.

Серед багатьох українських інтелігентів австрійського виховання панувало колись переконання, що ідеалом його життя є добитися якоїсь бюрової роботи, коли не справжнього урядника, то бодай якогось писарчука чи возьного. Такі самі погляди, мабуть, були і на Україні під окупацією царату. Але ці старі еміґранти забувають, що поміж підавстрійським чи підцарським життям українців та нинішним днем проминуло вже біля тридцять років твердого життя, твердшого для українського інтелектуала, ніж для українського чорного робітника.

Бути писарчуком чи панським попихачем вже давно перестало бути ідеалом освіченого українця; він знав, що його життя буде твердою боротьбою за існування. Це саме розуміли теж творці української культури останніх десяток літ, бо знали, що вони не є дітьми щасливої державної нації, яка своїм культурним робітникам достарчить усе, щоб забезпечити їм спокійну працю і культурну творчість. Того не сподівався український науковець, ані український письменник, ні мистець. Він знав, що засоби до життя треба здобувати собі важкою працею, навіть фізичною, а до свого заняття культурника підходив зі свого роду ідеалізмом, що творить для нації непроминаючі вартости.

Українських культурних робітників в Совєтській Україні постійно і безпощадно переслідувано і вони привикли, хто з них зацілів, бути як то кажуть „на возі та під возом". Культурні діячі Західної України творили свої праці нераз в голоді та холоді. Треба було зайти до бібліотеки Н. Т. Шевченка у Львові та побачити тих людей. Це не були американські журналісти покрою Пеґлера чи Дороті Томпсон з власними секретарями та зі всім, чого душа бажає. Треба було зайти до малярської школи покійного Олекси Новаківського у Львові та поспитати, кілько його учнів їло щодня обід та й навіть чи він сам був все ситий і одягнений як слід.

Треба було знати серед яких марних матеріяльних обставин жили українські вчені, письменники та мистці на еміґрації в західній Европі, в Чехії, Німеччині та Франції. А проте, вони творили цінні вартости для української науки, літератури та мистецтва. Відомі були між ними одиниці, що щадили на видання власного наукового твору коштом свого їдження та приличного одіння. Ректор теперішного Вільного Українського Університету в Мінхені став „притчею во язиців" за свій науковий ідеалізм. Письменниця Наталена Королева, до речі дитина багатого аристократичного роду, сама пише в однім із своїх листів, що живучи на еміґрації в Чехії, один день іде на виноградник заробляти, а другий день пише свої літературні твори. Таких прикладів можна б навести десятки. Тому саме діячі української культури на еміґрації потраплять дати собі в життю раду, а в конечности самі зароблять собі на власний прожиток, хочби і фізичною працею.

Комітет Допомоги Скитальцям Діячам Української Культури, в переписці з тими, що бажають переселитися за море, постійно підкреслює, що в Америці немає готових установ з готовими посадами, тому нові іміґранти мусять шукати собі прожитку хто в американських установах, якщо його професія до того підходить, а хто таки працею, що небагато матиме спільного з його науковою чи письменницькою кваліфікацією. Слід ствердити, що на загал ніхто з них не робить собі ілюзій легкого життя на кошт українсько-американського громадянства, але свідомий, що треба буде братися за всяку працю.

Це справа фізичного прожитку тих людей за морем. Але існує ще друга, куди важніша справа від індивідуального прожитку тих людей, а саме справа ратування української культури та створення для неї резервату в Америці. Чи є в інтересі української нації заганяти тих талановитих творців української культури до миття вікон, чи посуди по ресторанах, або заставляти їх братися за другу фізичну працю? Чи не було б національним злочином збоку доволі заможних американців українців позволити, щоб одна така чи друга людина йшла на цю роботу, замісць віддатися праці свого талану на користь та на славу українського народу? Цей обовязок супроти народу своїх батьків мусять сповнити американські українці в міру своїх сил, щоб не стягнути на себе клейма таких, що не мають зрозуміння справи, яка є істотною для життя нації. Є підстави вірити, що подавляюча більшість американських українців ту справу розуміє, доказом чого може послужити й резолюція останнього зібрання Злученого Комітету, що поставила справу допомоги діячам української культури на одному з перших місць у своїй праці.

(Докінчення буде).

Ол. Луговий.
Права застережені.

Дажбожі Внуки

I. НА ЧУЖИНІ МІЖ СВОЇМИ

15)

Розміркувала Ірина й погодилася зо своєю „незавидною" долею. Під поучування матері покірно пішла за прилавок до Ростислава. Обом у вухах звеніли мамині слова:

— Ти, доню, слухайся тепер тата й мами... Годі тобі впертим кореням брикати!... Прийде час, то й ми з татом тебе послухаємо!...

Від тих багатозначучих слів Ірина підросла зразу. Певно, мати не сподівалася, що „послухати" дочки доведеться заскоро і без доньчиних вимог її слухати.

Молодята торгували любенько. Базікали поспиравшися на прилавок, бо й покупців Бог мав. — От, зайшов який бурлака за тютюном, чи сигаретами. Батьки, вечеряючи, рішали їх будучність. Пані Ставрович розповіла про випадкову зустріч з Ростиславом у вагоні, про сум дочки, ну, й про княжича з Ірининого сну. Повідомила, що мати хлопця освічена інтелігентна жінка, зісталася у Винипегу, тато вбитий в українсько-московській війні... Їх кізка, виходить, вже не дитинка, підійшла її пора вибрати собі дружину, бач, куди загнула!... Поглянула і втопилася в хлопцеві, нічого про нього не знаючи, навіть імени... Це ж Провидіння призначило їх обох одне одному... Інакше годі пояснити... Припадково в подорожі зустрінутий хлопець аж зза морів — іде якраз до них!... Щасливі подружені з першої любови. Хлопець наче королевич, гарний, аж тягне до себе, незіпсута, соромлива дитина, освічений, знає мови... Іринці всім під пару... До того свій, з одного роду... Не зникне їх назвище!... Це справді доніна доля до неї приїхала! Не неволитимуть же вони свою одиноку дитину, не ждатимуть на якогось розпустного багатія, чи грошороба - професіонала, що їх дочки сліду не варті... Хлопчина бідний, правда, еміґрант... Та бо в них майна за очи на пятеро дітей вистало б на безбідне життя, не на двох... Діти також не спатимуть... Може хлопець ще схоче далі вчитися... А ні, також не біда. Люди й без наукових титулів живуть щасливо...

Арґументувала пані Ставрович переконливо. Розповіла все, що їй встигла нашептати у вухо доня, може дещо й додавши. Говорила, що вона у цій хвилі готова назвати Ростислава своїм сином, любою дитиною. Закинула розмову вже й на внуків, які то вони будуть чарівні, від таких батька й матері, як Ростилсав з Іриною... ан Ставрович не витримав, засміявся. До того слухав мочки жінчиних вмовлювань, поважно.

Весело усміхнений жартував, — мовляв, — яка доня, така й мама!... Мама не менше дочки у хлопчину з першого погляду залюбилися. Хлопець справді гарний, розумний, освічений, ну і свій. Кращого любчика своїй доні він і у сні не бажає... Поведення молодят аж надто виявляє, що в них обох на серці човпеться... Вони напевно готові одружитися кожної хвилі. Але... Нема на світі ніякої справи без того сакраментального „але"...

— Але ж не можна, — казав пан Ставрович, — ось так, з першого дня пускати таких зеленьких дурників пустопаш. Вони такого накоять, що... Знаєш сама, Марусю, до чого між ними може дійти. Чи ти хотіла б, щоб вони допустилися негарних вчинків? Не на те ми Ірину виховали наче теплична квітку, мучили вечорами роботою, щоб не могла стикатися з вулицею, вганяти вечорами хто зна де із ним. Вона дівчинка розумненька, до злого нічого не допустилася б, шанує свою і нашу гідність, все ж так було і для неї і для нас спокійніше. Не на те й Ростиславова мама так його виховала, що в девятнадцять літ, проїхавши світами, стикаючись з різними людьми, зістався чистою невинною дитиною. Тепер їх серця вперше пробудилися, бажають незбагненого, всім своїм єством тягнуться одно до одного, наче метелик на огонь. Знайшло кожне до пари друге серце, щастя, що відповідне всім, гарне, чуле.

Для них не існують тепер ніякі закони, ніякі звичаї поза їх почуттями. Зарвуться задалеко, пообпалюють крильця і в їх любов закрадеться щось таке, ну, наче несгинне у рану. Непомітно, здається, а мулить, дошкулює... Не дасть їм повноти щастя, на яке вони заслуговують. Діти хай люблятсья

(Продовження на стор. 4-тій).